

ralizmom prepojena kri seveda ne prenese takih predstav, kaj šele istine!

Tudi mlajša kri ne prenese takih predstav, ker ne stoji v vrsti onih idealistov, ki neprenehoma jadikujejo po učiteljski in slovenski slogi in le v popolni slogi vidijo svojo rešitev. Mi hočemo v prvi vrsti uvaževati dejanski položaj in računati z realnimi razmerami. Prepričani smo, da je sloga spričo dejanskega položaja in spričo človeške narave prvič nemogoča in drugič je pa taka sloga, ki si je žele razni fantasti, tudi povsem nepotrebna, da, celo škodljiva.

Nas ločijo načela, prvo kulturi in šolstvu prijazno, drugo kulturi in šolstvu neprijazno, nasprotno, klerikalno načelo.

Med načeli ni kompromisa in je boj neizogiben! Če bi se pa vendar nasprotje med načeli izkušalo na umeten način prikriti, bi bilo to nesmiselno slepljenje samega sebe, ki se končno maščuje na eni ali drugi strani in stvari le škoduje.

Sicer je pa ravno v živahnem boju tudi živahno življenje. Seveda ne tam, kjer vlada strast in zaradi osebnega boja tudi osebno sovraštvo; tam, kjer vse prevladuje osebne koristi; ampak samo tam, kjer je boj stvaren in se bojuje z dokazi!

Te nastave člankar, ki si jih nastavlja našemu učiteljsstvu na deželi, ostanejo prazne, zakaj vsakdo spozna njih namen in se ne da varati!

In mrtvo telo „Zaveze“ bo zopet oživel, ker se ne bo potreba bati izustiti vsake besede v lastnih vrstah, ker ni več onih, ki nesó to, kar so včeraj zvedeli pri nas, ko so se nam hlinili kot prijatelji, v sovražni tabor; ker ni onih, ki takorekoč ukradejo rokopis nam in ga nesó nasprotniku, da ga onatisne. Tako daleč moralno propalih nimamo več!

O zborovanjih okrajnih učiteljskih društev ne vemo, če se je člankar prepričal, kako delujejo na deželi. Gotovo pa je, da v članku ne dobimo posebne duhovitosti in je popolnoma naraven sklep, da ti potem gotovo ni bilo mnogo na predavanjih in le odtod izvira oni tvoj neznanški — dolgčas. Da bi pričakovali od takih članov predavanj — še celo ne! Isto velja tudi o udeležbi drugače na deželi, drugače v Ljubljani. Sicer se pa tudi ni čuditi, da se ravno v Ljubljani ne dobi smisla za sestanke, če upoštevamo dejanski položaj, da je ravno tu koristolovstvo najbolj razvito in si je naš deželni šolski svet vzel za princip, pošiljati sedaj vse „boljšee“ v Ljubljano.

Prezreti pa ne smemo, da je člankar računale z razmerami na Kranjskem in pri tem popolnoma prezrl druge kronovine. Če so na Kranjskem z mnogimi častnimi izjemami razmere za Slomškarijo še dokaj ugodne, se ne sme potem že izreči splošne sodbe, zakaj gotovo je, da se je to, kar se je pridobilo, privleklo z največjim pritiskom in nasiljem. — O članih, kakor že rečeno, imamo razen Ljubljane

*) Dr. Lampe je n. pr. na zadnjem shodu v Vodmatu izkušal z dvema neresnicama utemeljiti svoje in pa svoje stranke sovraštvo do učiteljstva. Dasi smo mu dokazali laž, vendar je ni preklcal. Tak boj ni stvaren, ampak navređen je moža!

Uredn.

**) Ob ugodni priliki bomo govorili jasneje.

Uredn.

prihaja umetnih gnojil v posamezne občine, Prav! Koliko pa je vredna gnojnica, ki gre iz teh občin v igubo? Ne pretiravam, ako trdim, da izhaja v izgubo vsaj tolika vrednost z gnojnico in izhlapevanjem gnoja zaradi neurejenih gnojlišč. In zakaj tako? Snaga je temu kriva! Čudno, a vendar resnično. Naš kmet ima še precej smisla za snago; ko pa se z gnojnico ne da lahko opraviti brez onesnaženja, zato kmet nima rad opravka z njo. Poleg tega pa pride v poštev neprijeten duh gnojnice. Obojega ni pri umetnih gnojilih. Te se prodajajo v taki obliki, da se z njo kmet ne onesnaži, a tudi nosu ni neprijetna.

Tako postopanje pa nasprotuje umnemu gospodarstvu. Našemu kmetu bo treba naprav, da bo izkoriščal gnojnico na način, ki mu bo približno tako prijeten kakor je oni z umetnimi gnojili; da ne bo žaljen niti njegov smisel za snago niti njegov nos.

Sklepam s trditvijo, da se je smisel za snago med našim narodom precej razširil in da gojim upanje, da bo vedno večji tako, da prihodnji rod doživi, da bo glede snage zadovoljiv.

(Dalje.)

in Kranjske tudi druge kronovine in tudi v Ljubljani je težišče na naši strani.

„Zavezina“ zborovanja — tudi to je točka, pri kateri smo res spoznali, da so člankarjeve besede resnične; zakaj vidi se tu res medlost njegovega obraza in nesmisel njegovega prihajanja k zborovanjem. Nepotrebnost računskih zaključkov, referatov itd. — kar se poudarja — koncertov, to pa kvalifikuje dopisnikovo razumnost in smisel za umetna proizvajanja, potem ni čudo, — da ne pojmi pozitivnih uspehov, ker jih morebiti pričakuje takoj na mestu in jih pogreša.

Jelenčeva obošenost na — liberalni frak! Ironija, da vleče to poštene in značajne učitelje od „Zaveze“. Kdo ima daljši frak od naše duhovščine, pod katerega ste zlezli? Le vprašanje nastane, ali ste zlezli iz časti do njih ideje ali iz koristolovstva; imate morebiti že spisan dekret, ali pričakujete službe v Katoliški tiskarni, li mogoče ste v nevarnosti, da pridete v disciplinarno preiskavo, vas je li privedel strah sedanje vlade, se li ne zavedate točnega izpolnjevanja svojih stanovskih dolžnosti?

Tudi glede izstopa „Zaveze“ iz narodno napredne stranke vladajo precej nejasni pojmi. Najprej moramo člankarja poučiti, da mi razločujemo oficiale izstop organizacije kot take iz stranke, a še ni s tem rečeno, da mora pasti vsak posameznik že v ekstremno mišljenje. „Zaveza“ se je smatrala od posameznikov kot nekaj agitacijski odsek narodno napredne stranke in je ravno s tem oficiale izstopom zavrgla to mišljenje in pokazala, da se ne da vezati na političke stranke, če je zadeva učiteljskim in šolskim interesom škodljiva.

Ni pa pri tem misliti, da je s tem kaj grešila proti naprednemu načelu, zakaj gotovo je, da je to načelo vsakemu učitelju neobhodno potrebno in je le napredni mu šolstvu prijazno. Torej je posameznega učitelja moralna dolžnost, truditi se za povzdigo tega načela, in najsibo to predsednik „Zaveze“ ali kak drugi član, ker on ne izjavlja, da se smatra naprednjakom kot predsednik „Zaveze“, temveč kot učitelj.

Torej je ravno s tem izstopom pokazalo učiteljstvo, da ima strogo stanovsko organizacijo, ki ne pripada oficiale nobeni politički stranki, akoprav se smatrajo nje posamezni člani kot pristaši te ali one stranke. Seveda je pa pri tem pripomniti, da se mora „Zaveza“, ako hoče povzdigniti šolstvo, v tem oziru pridružiti naprednemu načelu, ki nam ga podaja moderni svetovni nazor.

In tista klofuta pri nadomestni deželnozbornski volitvi! Tudi tu moramo člankarju oporekati, ker ta nima neposrednega stika z naprednim načelom in je le napaka taktike in postopanja narodne napredne stranke, ki pa s tem ne izpremeni načela samega v bistvu nič.

Jelenc, postavljen za kandidata kot predsednik „Zaveze“, torej reprezentant učiteljstva, je bil primoran izvajati konsekvence napačnemu postopanju stranke, izreči oficiale izstop stanovske organizacije iz stranke, a s tem nikakor ni izjavil tega zaradi svoje osebe, temveč kot tak član „Zaveze“. Sicer pa po taktiki nar. napr. stranke na Kranjskem ni obsojati enakih strank drugih dežel, in ima učiteljstvo izvajati konsekvence, da se to popravi, le na Kranjskem, zavzema pa tudi pri tem popolnoma drugo stališče v slovenskih obmejnih deželah.

Ni pa posledica tega, da bi se moralo učiteljstvo na Kranjskem izneveriti napredni ideji in je popolnoma opravičeno, da obdrži svoje mandate, zakaj sprejelo jih ni kot zastopništvo „Zaveze“, temveč kot osebe same, zaradi svoje delavnosti, osebnosti itd.

O protestnih shodih zaradi discipliniranja naj se člankar spomni na to, da živimo sedaj v popolnoma drugih razmerah nego pred leti. Discipliniranje v tej meri kakor ga proizvajajo slavni gospodje danes, je bilo pred leti nemogoče. Gladovanje in preganjanje ni bilo princip, temveč je moral biti že izređen slučaj, kakor n. pr. Jakličev.

Dandanes ni več na Kranjskem zmernosti in pravice. In niti v obmejnih deželah, kjer so zastopniki oblastev naši narodni nasprotniki, se ne postopa z učiteljstvom tako kakor na Kranjskem!

In vi se dičite z Jakličem, ki vas samo zaničuje in bije po vas po shodih! Imate ga za lep zgled in hodite za njim! Le tako naprej! — Ponašati se boste začeli še s Smrdelom! Tudi za učiteljski stan je dobro, da se je našel kotichek, kamor se izločajo... Dixi.

Dar učiteljstva za obrambni sklad Družbe sv. Cirila in Metoda.

Velemenjene tovarišice, predragi tovariši! Res, slabo je naše gmotno stanje, a za izredne čase izredno silo je treba izredne požrtvovalnosti. Valovi prodirajočega potujčevanja mogočno pluskajo ob našo domovino in sovražniki naši se pripravljajo na veliko akcijo, da nas — zatro. Redno delovanje Schulvereina in Südmarke jim je še prepočasno in seči hočejo po izrednem sredstvu, da nas prej premagajo. Na Roseggerjev poziv bodo Nemci zbrali 2 milijona za penemčevalne svrhe; eno četrtino te vsote že imajo zbrano.

V obrambo zoper nakane sovragov so pričeli Slovenci zbirati za obrambni sklad Družbe sv. Cirila in Metoda. Četudi smo Slovenci mali narod, a živeti hočemo in baš ker smo mal narod, je dolžnost vsakega posameznika tudi neimovitega, da sodeluje, sožrtuje pri obrambi zoper tuje navale. Za Roseggerjev sklad darujejo sicer bogataši po tisočake, darujejo pa tudi nemški uradniki, učitelji in dijaki svoj obolos. — Ali se naj slovenski učitelji v ljubezni do naroda damo osramotiti, ali ni naša sveta narodna dolžnost, da tudi mi, neimoviti, damo svoj dar domu na oltar?! Saj smo sinovi naroda, saj delujemo med narodom za narod in narodova nevarnost je naša nevarnost. In dobrobit naroda je tudi dobrobit njegovega učiteljstva. Darujmo torej tudi mi vsak po svoji moči za obrambni sklad Družbe sv. Cirila in Metoda. Uvedimo skupno akcijo, in uspeh bo gotovo tak, da bo v korist domovini nam pa v čast. Pokazimo svojo ljubezen do naroda v dejanju s skupno akcijo; s tem izpodbudimo tudi druge k izredni požrtvovalnosti, a naš stan si pridobi ljubezen in spoštovanje narodnih krogov.

Predlagam sledeče:

I. Vsaka zavedna slovenska učiteljica in vsak zaveden slovenski učitelj daruj v teku petih let vsaj 60 K — imovitejši naj dajo več — za obrambni sklad Družbe sv. Cirila in Metoda.

II. Letos in tudi prihodnje leto uvedimo na dan 20. septembra po vsem slovenskem narodno zbirko za obrambni sklad Družbe sv. Cirila in Metoda.

III. Ob skupščini „Zaveze“ avgusta t. l. v Mariboru se naj izvoli poseben odbor, ki bo vodil zbirko učiteljstva za obrambni sklad Družbe sv. Cirila in Metoda.

Do tedaj, da se izvoli ta odbor, naj se pošiljajo prijave podpisane koliko in v kolikih obrokih hoče kateri darovati. Posebne poštne položnice za to svrhu so vsakomur na razpolago pri socialnem odseku „Zveze slov. štaj. učiteljstva.“

V Narapljah pri Ptujski gori, dne 24. julija 1909.

Anton Pesek,
predsednik socialnega odseka „Zveze“.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodnosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca julija: K 135.106.45.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Strahovlada.

Odkar ima S. L. S. večino v deželnem zboru in deželnem šolskem svetu v blaženi deželi Kranjski, vladajo razmere, ki nas spominjajo na srednjeveško inkvizicijo. Zavladala je strahovlada, ki jo čutijo vsi od zadnjega delavca do uradništva, posebno pa čuti težo te strahovlade slovensko napredno učiteljstvo.

Po državnih zakonih je sicer tudi učitelj z drugimi stanovni enakopraven državljani, a dejansko nima naše učiteljstvo nobenega dokaza o enakopravnosti. Nastavijo ga sicer c. kr. dekretom kot stalnega, a ta stalnost je bridka ironija, ker ga lahko vsak dan vzdignejo s prijaznega kraja in pošljejo v največje hribe. Mnogokdo poreče, da je z uradnikom ista stvar, a ni tako. Zgodí se sicer časih, da koga pre-

stavijo, ki je gospodom tam gori neljub, a vendar so to le sila redki slučaji. V zadnjem času poznamo samo slučaj Žun in Tomažin.

Vse drugače je pri učiteljstvu. Tekom dobrega leta so prestavili sedem učiteljev iz enega kraja v drug kraj, kamor ne bi sami nikoli prosili. Pognali so jih od ljudstva, ki jih je imelo rado, pregnali so jih na pritisk klerikalcev, ki so jim bili ti učitelji neljubi. In zgodilo se je, da so zaslužnega 36 let s pohvalo in odlikovanji služočega nadučitelja Janka Žirovnika prestavili iz St. Vida pri Ljubljani v Borovnico. Žirovnik ima še hčerko v šoli v Ljubljani in s tem, da je on sam bil nastavljen v bližini mesta, je lahko šolal svojo hčerko, a iz Borovnice mu bodo stroški šolanja za polovico več narasli. Poleg tega so mu vzeli še postranskega zaslužka več sto kron, ki jih je imel kot učitelj in voditelj obrtne šole v Šent Vidu, česar v Borovnici ne bo imel. Tako so nadučitelju Žirovniku „izboljšali“ gmotni položaj tisti ljudje, ki oznanjujejo krščansko ljubezen in pravičnost. Sicer smo o tem slučaju že natančneje poročali. Nadučitelja Potokarja so pognali iz prijaznega vinorodnega St. Lovrenca na Dolenjskem v Banjološko, ki je nekje v hribih ob hrvaški meji, kamor še nikoli noben učitelj ni prosil. Ta ima več otrok, ki bi jih iz St. Lovrenca z manjšimi stroški izšolal, a sedaj je najbolje, da pri tej oddaljenosti sploh opusti misel na šolanje svojih otrok in jih lahko vdiinja v farovž za pastirje in dekle. Tako so znali zopet isti oznanjevalci Kristovega nauka ljubezni izboljšati življenjski položaj nadučitelju Potokarju. Duševno in materialno stanje Potokarjevo je sedaj tako, da mu je ubupati. O slučaju Silvestrovega prestavljanja je javnost tudi mnogo pisala, iz česar se je dognalo, da imajo Kanibali v Afriki več pietete, kakor naši vladalci učiteljstva, ki so Silvestra tako daleč prignali, da ni imel kam položiti na mrtvaški oder svojega otroka, ki mu je isti čas umrl, ko so ga v krščanski ljubezni izrejeni ljudje s celo družino vrgli na cesto. Nadučitelja Grmeka so pognali sredi zime v najhujšem mrazu iz prijazne Sore v Komendo, kjer so mu že naprej uprizorili krščanski ljudje primerno ugodnost, da je moral glasom dekreta tekom par dni oditi, a ni imel nikjer stanovanja v novem kraju v Komendi. Šele po posredovanju okrajnega glavarja se mu je dalo stanovanje, in kakor kaže interpelacija doktor Lampeta v deželnem šolskem svetu. ga bodo v kratkem zopet pognali iz Komende. Učitelja Fabince so spodili z Jesenic na Gorenjskem tja dol nekam v samoto ob Savi, da tam preišlja, če ni res, da se „trinoštvo in despotizem širi tam, kjer ena stranka dobi vesoljnost (ali pa učitelje) v svoje klešče“. (Beseda „Slovenca“.)

Nadučitelja Perka so prestavili iz Suhorja ob hrvaški meji k Sv. Lenartu nad Škofjo Loko visoko v hribe, kamor ne drži nobena cesta, temveč navadna hribovska pot. Mož ima petero otrok, ženo v pričakovanju, a seliti se bo moral iz skoro najbolj vzhodnega kraja Kranjske domalega na zahodno periferijo iste dežele. Kakšni stroški bodo to!? Na svojem mestu mu bo odkazano stanovanje z eno sobo in kabinetom. Kako naj se naseli v teh prostorih, je njegova stvar, ne pa morda stvar nemško-klerikalne zveze v deželnem šolskem svetu. Pri tem odloku je ljudi tega kalibra vodila „stramme und echte Christenliebe“. Iz Mirne peči so prestavili nadučitelja K. Pikla v Suhor. Tudi ta gotovo ne bo zadovoljen, da ga spravljajo od bližnje železnice v oddaljen kraj, a vsati se mora usodi, ki ga je zadela, in hvalliti Boga, da so mu sploh službo dali pod slavno vlado nemško-klerikalne zveze.

Kaj je bil povod tem prestavljanjem? Lahko rečemo, da samo denunciranje. Učitelju ni potreba pod sedanjo strahovlado nič drugega storiti, kakor izgovoriti kako svobodnejše mišljenje, ali če ne pusti, da bi ga v prah tepali; ako v šoli zahteva strogo disciplino in reden obisk šole, pa je že pogubljen. Gorje mu pa, če se na katerikoli način zameri mežnarju, kaplanu ali župniku! Takoj lahko začne pospravljati svoje reči. Ako ustanovi učitelj gasilno ali bralno društvo, mlekarino ali hranilnico, tamburaški ali pevski zbor, „Sokola“ ali kako drugo društvo, je že po njem. To je danes kaznjivo dejanje; če pa ima učitelj pri tem še dejanski uspeh, potem se lahko pripravi za selitev. Zadnji čas je cela vrsta denunciranj učiteljev, kako se vedejo v cerkvi, celo kam zahajajo v cerkvi, zahteva se namreč, da pred oltar, s kom občujejo in kaj govorijo o tej ali oni priliki. Denuncirali so učitelja, da